

СЕКЦІЯ 4. ШКІЛЬНА ОСВІТА

.....

SECTION 4. SCHOOL EDUCATION

Зимовець О. А.,

старший викладач кафедри

англійської мови з методиками

викладання в дошкільній та початковій освіті,

Житомирський державний університет

ім. Івана Франка, м. Житомир

УДК 372:004+811.111

DOI: <https://doi.org/10.64076/ihrc260709.05>

ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ ІНШОМОВНОГО ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ЗАСОБІВ ІКТ

Письмо є одним з основних видів мовленнєвої діяльності. Мета навчання письма у початковій школі – формування іншомовної писемної компетентності, яка передбачає оволодіння каліграфією (технікою письма іноземною мовою), орфографією (правописом, системою правил письма) та писемним мовленням як засобом спілкування (написання особистого листа, вітальної листівки, короткого опис або нарису іноземною мовою) [1, с. 64].

Згідно з типовою освітньою програмою, розробленою під керівництвом Савченко О. Я., на кінець 4 класу учні початкової школи мають досягти рівня А1 відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. У сфері писемної взаємодії учні мають оволодіти алфавітом, графічною системою та орфографією в межах засвоєного лексичного матеріалу, використовувати письмо як засіб фіксації іншомовного матеріалу та робити невеликі письмові повідомлення, як-от оформлення листівки, надання інформації про себе та оточуючий світ (національність, родина, уподобання, домашні улюбленці, друзі, помешкання, ігри, погода, природа тощо), використовуючи прості слова та вирази у письмовому вигляді. Обсяг письмового повідомлення має бути у межах 40-50 слів [2, с. 37-42].

Навчання вміння писемного мовлення, на наш погляд, є найбільш складним етапом у навчанні письма, оскільки він передбачає не тільки володіння технікою письма, але й вміння письмово викладати свої думки. Для цього учні мають засвоїти лексичний і граматичний матеріал для правильної побудови речення, оволодіти вміннями з'єднувати окремі речення в понадфразову єдність та складати писемне висловлювання на рівні тексту згідно з логіко-композиційною структурою. Формування цих вмінь забезпечується виконанням системи вправ, які би спонукали учнів до спілкування в письмовій формі.

Аналіз вікових психофізіологічних та психологічних особливостей учнів початкових класів показує, що ці вправи будуть ефективні при відповідності наступним вимогам: комунікативна спрямованість, наявність творчого підходу до їх виконання, використання різних опор, наявність ігрових елементів, елементів рольової гри тощо.

Крім того, особливістю життя в інформаційному суспільстві є те, що людина має вміти активно використовувати сучасні цифрові засоби навчання. Інформаційно-цифрова компетентність є однією з десяти ключових компетентностей, які мають бути сформовані в учнів згідно концепції Нової української школи (НУШ) [3, с. 11]. Тому типова освітня програма для учнів початкової школи включає в себе вміння онлайн-взаємодії, яка у писемному мовленні реалізується у здатності учнів вести онлайн-спілкування та дискусії, здійснювати онлайн-співпрацю, заповнювати бланки, повідомлення, здійснювати прості онлайн покупки та робити заявки під наглядом дорослих тощо [2, с. 42]. Отже, для формування вищезазначених вмінь доцільно використовувати засоби інформаційно-комунікаційних технологій: аудіо- та відео-матеріали, онлайн ресурси, чати, соціальні мережі, програми для редагування текстів, створення презентацій, електронних книг тощо.

Опираючись на класифікації вправ для навчання іншомовної комунікативної компетентності [4, с. 183] та виходячи з вимог інформаційного суспільства, пропонуємо комплекс вправ для навчання вмінь писемного мовлення учнів початкової школи з використанням засобів ІКТ, класифікованих нами за такими критеріями:

- 1) спрямованість завдання на прийом або видачу інформації, тобто участь в них рецепції, репродукції та продукції;
- 2) наявність відповідної опори.

Види завдань за першим критерієм представлено нами у таблиці 1.

Таблиця 1

Типи вправ за спрямованістю на прийом або видачу інформації

№ з/п	Типи вправ	Мета
I	Рецептивні	Формування вмінь диференціювати окремі структурні елементи письмового висловлювання.
II	Рецептивно-репродуктивні	Формування вмінь диференціювати та відтворювати окремі структурні компоненти письмового висловлювання.
III	Репродуктивно-продуктивні	Формування вмінь логіко-композиційної побудови письмового висловлювання: а) вмінь об'єднувати зразки мовлення рівня речення в понадфразову єдність; б) вмінь продукувати письмове висловлювання на рівні понадфразової єдності та мікротекста.
IV	Продуктивні: а) частково-детерміновані; б) недетерміновані.	Формування вмінь самостійного продукування письмового висловлювання від рівня речення та понадфразової єдності до рівня тексту.

Опис завдань за другим критерієм надано у таблиці 2.

Таблиця 2

Типи вправ за наявністю відповідної опори

№ з/п	Типи вправ	Приклади опор
I	Вправи з використанням вербальної зорової опори	Підстановочна таблиця, логіко-структурна схема, висловлювання-зразок у зоровому варіанті (друкований текст), план висловлювання тощо.
II	Вправи з використанням вербально-зображальної зорової опори	Малюнки, слайди, тематичні та сюжетні картинки, карти, плани (місцевості, квартири) з вербальним позначенням окремих елементів тощо.
III	Вправи з використанням вербальної звукової опори	Висловлювання-зразок у звуковому варіанті використанням (аудіозапис, відео-запис).
IV	Вправи з використанням зображальної невербальної опори	Малюнки, слайди, відео, тематичні та сюжетні картинки, серії багатокомпонентних малюнків без вербальних опор.

Наведемо приклади вправ різних типів з використанням засобів ІКТ.

Вправа №1 “The Letter from an Extraterrestrial”.

Тип вправи: рецептивна, репродуктивно-продуктивна, з використанням вербально-зображальної опори.

Засоби ІКТ: програма Microsoft Word, програми штучного інтелекту (Gemini, ChatGPT), електронна пошта.

Вчитель: Ми отримали електронний лист від істоти з іншої планети (Рис. 1), який хоче з нами познайомитись і продовжити листування. До листа він прикріпив свою фотографію та фотографію свого друга, але не вказав, де саме він. Давайте прочитаємо його лист, вгадаємо, на якому фото він зображений та напишемо йому відповідь.

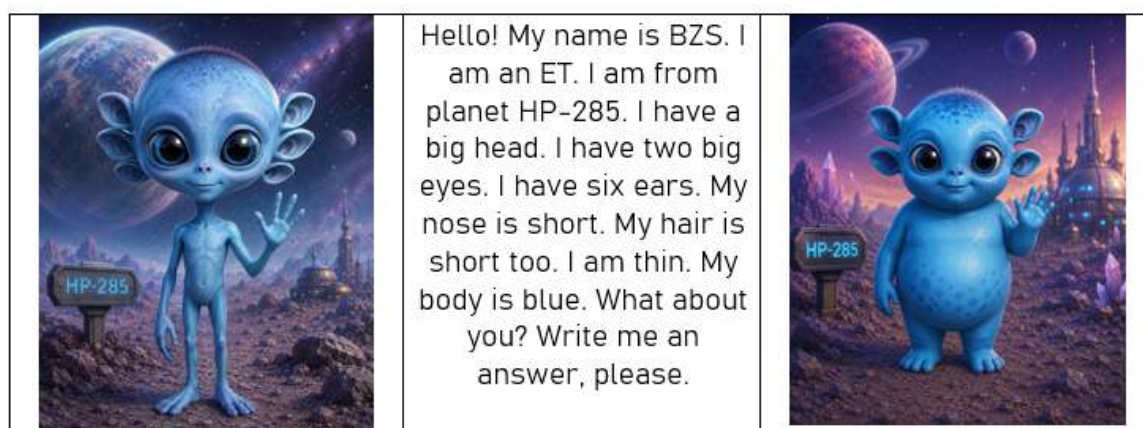

Рис. 1. Лист від інопланетянина

Завдання: 1) read the letter; 2) highlight with different colors where he greets, describes his appearance, asks us to write him a reply; 3) look at the pictures and say

where he is; 4) write the information about yourself; 5) create your picture with the help of AI using your description; 6) form a letter and send it via E-mail.

У процесі виконання вправи на рівні рецепції учні читають електронний лист, який поданий у програмі Microsoft Word, визначають правильну фотографію за описом, виділяють різними кольорами фрагменти тексту, де він вітається, описує свою зовнішність та пропонує написати йому відповідь. Потім учні пишуть свою розповідь у програмі Microsoft Word, створюють свою "фотографію" за допомогою програм ШІ (Gemini, ChatGPT) згідно з описом, формують лист і надсилають його електронною поштою вчителю.

Вправа №2 “Chain Story”.

Тип вправи: репродуктивно-продуктивна, з використанням вербальної зорової опори.

Засіб ІКТ: рандомайзер [5], програма Google Slides.

Завдання: write a collective story answering the following questions: 1) What was his name? 2) What was he? 3) How old was he? 4) Where did he go? 5) Whom did he meet? 6) What did he have? 7) What did they do together? 8) What did they talk about?

У ході виконання вправи учні пишуть відповіді на питання на окремих слайдах презентації у програмі Google Slides, не дивлячись на відповіді інших учнів (номери питань і слайдів для кожного учня визначаються за допомогою онлайн-рандомайзера), наприклад: Слайд 1: His name was Alex. Слайд 2: He was a blogger. Слайд 3: He was 12 years old. Слайд 4: He went to the swimming pool. Слайд 5: He met a bear. Слайд 6: He had a big box of sweets. Слайд 7: They drank tea together. Слайд 8: They talked about school teachers. Коли всі слайди заповнені, учні читають колективне оповідання вголос.

Вищенаведені приклади завдань не вичерпують всі можливості застосування засобів ІКТ для формування вмінь іншомовного писемного мовлення учнів початкових класів. Приклади вправ інших типів з використанням різних цифрових інструментів будуть розглянуті у наших подальших публікаціях.

Список використаних джерел

1. Професійно-методична підготовка майбутнього вчителя іноземної мови у вищому навчальному закладі: навчально-методичний посібник. Укладачі: Л.В. Калініна, І.В. Самойлюкевич, Л.І. Березенська, Н.П. Сіваєва, Н.Р. Петранговська, О.С. Гуманкова, Л.В. Барало, Ю.М. Жияєва, А.М.Мормуль, І.Ф.Литньова, Копетчук Т.В. / За заг. ред. І.В. Самойлюкевич. – Житомир : Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2008. 165 с.

2. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. 3-4 клас. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/>

programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Savchenko.pdf (дата звернення: 08.07.2026).

3. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 08.07.2026).

4. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін./ за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.

5. Генератор випадкових чисел. Рандомайзер українською. URL: <https://hodyna.com/randomayzer> (дата звернення: 08.07.2026).